

PAPER DETAILS

TITLE: Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Meslek Alanları Açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Görüşleri

AUTHORS: Sevil FILİZ,Kübra GÜZELYURT

PAGES: 239-264

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/385931>

Meslek Lisesi Öğretmenlerinin Meslek Alanları Açısından Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Görüşleri

Sevil FİLİZ¹ Kübra GÖZELYURT²

Öz

Son yıllarda toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı sık sık gündeme gelen bir konu olmuştur. Bu kavramla ilgili yapılan çalışmalarda, kadınlık ve erkekliğin toplumda öğrenildiği ortaya konulmakla birlikte bireylerin topluma katılımı ve uyumu, temel hak ve özgürlüklerin farkındalığı ile eğitime erişim üzerinde önemle durulmuştur. İstihdam politikalarında kadının iş gücüne katılımının artırılması için yapılan çalışmalar düşünüldüğünde de mesleki eğitime yeni bir bakış açısıyla yaklaşılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Nitelikli iş gücünün yetiştirilmesinde önemli bir yere sahip olan mesleki eğitimde öğretmenlerin etkisi ise göz ardı edilemeyecek bir durumdur. Bu araştırmanın amacı, meslek lisesi öğretmenlerinin meslek alanlarına yönelik görüşlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından belirlenmesidir.. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modelinde yürütülmüştür. Araştırma verileri 18 kişiden oluşan çalışma grubundan görüşme tekniği ile toplanmıştır. İçerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri ile veriler analiz edilmiştir. Verilerin analizi ile atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin, meslek alanlarını kızlara göre meslekler ve erkekler için meslekler şeklinde değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar doğrultusunda; öğretmenlere toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda seminerler düzenlenerek bakış açılarının değiştirilmesi sağlanabilir, okullarda kadın işi, erkek işi görüşünü kaldıracak kariyer günleri planlanabilir.

Anahtar Sözcükler: Toplumsal cinsiyet, atölye ve laboratuvar öğretmeni, meslek alanı.

Abstract

In recent years, the concept of gender equality has often become a main topic of conversations. The studies on this concept emphasized the importance of collective participation and adaptation of the individuals, awareness of fundamental rights and freedoms and access to education, as well as demonstrating that to be a female or male is learned in society. Considering the studies on increasing employment participation of women in employment policies, vocational education has to be approached with a new point of view. The influence of teachers in vocational education, which has an important place in the training of qualified workforce, is a situation that can not be ignored. The purpose of this research is to determine gender equality in the views of vocational school teachers regarding the profession. The research was conducted on a case study model of qualitative research methods. The research data were collected from the study group consisting of 18 people by interview technique. Content analysis and descriptive analysis methods were used to analyze data. According to the analysis of the data, as a result, vocational and technical secondary school teachers evaluate professions by sex.

Keywords: Gender equality, workshop and laboratory teachers, area of profession.

¹ Yrd.Doç.Dr. Sevil FİLİZ, Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi ,sevilb@gazi.edu.tr

² Kübra GÖZELYURT, Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, kubra_karaibis@hotmail.com

Giriş

Kadın ve erkek terimleri, hem bireyin biyolojik anlamda dişi veya er oluşunu, hem de toplumun bireye attığı roller sistemi ile anlam kazanan kadın veya erkek oluşu ifade etmektedir (Vatandaş, 2007). Ancak, bu terimlerde anlamlı hale gelen biyolojik boyut ile biyolojik yapı ile şekillenen toplumsal boyut birbirlerinden çok farklı şeylerdir. Cinsiyet terimi biyolojik özellik (sex) ile ifade edilirken, cinsiyetle ilgili özelliklere göre bireylere atfedilen toplumsal durum, toplumsal cinsiyet) terimi olarak isimlendirilmekte ve bu iki terim birbirinden ayrı değerlendirilmektedir (Vatandaş, 2007).

Johnston, Bittinger, Smith ve Madole (2001) cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasındaki farkı “cinsiyeti doğa belirlerken toplumsal cinsiyeti kültür belirlemektedir” şeklinde vurgulamaktadır. Doğuştan getirilen cinsiyete göre toplum, bireylerden, çeşitli tutum ve davranışları kazanmasını talep etmekte; kıyafetler, oyuncaklar, saçın biçimi, hitap şekilleri, çocuk için arzulan meslekler ve davranışlar ile daha birçok durum toplumda şekillenen düşünce kalıplarına göre arzulanarak bireylere kazandırılmaktadır. Yani toplumsal cinsiyet kavramı, kadınlık ve erkekliğin toplumdan öğrenilen kalıplardan oluştuğunu ifade etmektedir.

Toplum içerisinde öğrenilen kalıplar, çeşitli alanlarda cinsiyetler açısından ayırım oluşturabilmektedir. Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi konusunda tek yasal ve bağlayıcı doküman olan Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) “siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin kadınlara tanınmasını” birinci maddesinde tanımlamıştır. Kadınların bu haklardan yararlanmalarını engelleyen veya ortadan kaldırma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran herhangi bir ayırımın söz konusu olması, dışlama veya kısıtlama anlamına gelmektedir

(Üner, 2008). CEDAW Sözleşmesi toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın-erkek rollerine dayalı önyargıların yanı sıra geleneksel ve benzer tüm ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılmasını hedeflemektedir (<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/kaynak/ulusarasi-belgelerkuruluslar/uluslararası-kuruluslar/birlesmis-milletler>).

Toplumsal cinsiyetin getirdiği roller, içinde yaşanılan zamana ve yere göre değişiklik gösterebilmekte ve birçok etkenden etkilenmektedir. Bu da hizmetlere erişim ve kaynakların kullanımında bireylere cinsiyetlerinden dolayı ayrımcılık doğurabilmektedir. Söz konusu ayrımcılıklardan, kadınların daha fazla etkilendiği ise göz ardı edilemeyecek kadar açıktır.

Ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının temelini Cumhuriyet devrimleri oluşturmaktadır. Kadının yurttaşlık hakkı kazanmasına yönelik yapılan reformlarla toplumun yeniden yapılanmasında önemli adımlar atılmıştır. Yapılan yasal düzenlemeler ve devlet politikalarına rağmen toplumsal cinsiyet eşitliği açısından istenilen düzeyde duyarlılık ise henüz oluşturulamamıştır (Çabuk Kaya, t.y.).

Bireylerin, toplumda etkin bir rol alması için haklarını bilmesi ve kullanabilmesi gereklidir. Bu haklardan biri olan eğitim, “bireyin yaşamını sürdürme, kendini geliştirme, toplumun bir üyesi olma ve toplumla uyum içinde yaşama gereksinimlerini karşılama” yönüyle toplumsal cinsiyet rolleri ile yakından ilişkilidir (Özaydınlık, 2014, 93).

Türkiye’de eğitimin önde gelen hedeflerinden biri, bireylerin tüm eğitim kademelerinde kaliteli bir eğitim almasıdır. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı tarafından çeşitli çalışmalar yapılmış ve okullaşma oranı büyük ölçüde artmıştır. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında 3-5 yaş

net okullaşma oranı %35,5, 4-5 yaş- net okullaşma oranı %45,7, 5 yaş net okullaşma oranı %58,7'dir. İlkokul düzeyinde net okullaşma oranı %91,16, ortaokul düzeyinde net okullaşma oranı %95,6'dır. Ortaöğretim düzeyinde ise 2001 yılında net okullaşma oranı %48,11 iken 2016-2017 eğitim öğretim yılında %82,5 olmuştur. Yine ortaöğretim düzeyinde 2001 yılında erkeklerin net okullaşma oranı %53, kızların net okullaşma oranı %42,9 iken 2016-2017 eğitim öğretim yılında erkeklerin net okullaşma oranı %82,6, kızların net okullaşma oranı %82,3 olmuştur

(http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_03/31152628_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2016_2017_1.pdf).

2011 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından “Kız Çocuklarının Eğitimi Projesi (KEP-1)” başlatılmış, başarıyla yürütülen projenin devamı niteliğindeki “Özellikle Kız Çocuklarının Okula Devam Oranlarının Arttırılması Projesi (KEP-2)” ile de kız çocuklarının daha kaliteli ve uzun süreli eğitim almasını hedefleyen çalışmalar yürütülmüştür (<http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/tr/proje>). Bu projeler kapsamında da toplumsal cinsiyet eşitliğine yer verilmiş, öğrencilere farkındalık kazandırmak üzere çeşitli faaliyetler yürütülmüştür.

Eğitim, ilgi ve kabiliyetleri doğrultusunda gerekli bilgi, beceri, davranışlar kazandırılarak bireylerin hayata hazırlanmasını ve kendilerini mutlu kılacak bir meslek sahibi olmalarını amaçlamaktadır (MEB, 1973). Bu amaç bireyi eğiterek meslek sahibi yaparken aynı zamanda toplumsal refahı sağlayacak sosyal bir işlevi de yerine getirmektedir (Bolat, 2016).

Kalkınmayı hedefleyen toplumlarda nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, eğitim sistemi önemli bir görev üstlenmektedir. Meslek sahibi olma ve eğitim aracılığıyla mesleğini en iyi şekilde icra etme, insanların ve toplumların hayatlarını etkilemektedir. Bu sebeple ortaöğretim, ekonomik

kalkınmada belirgin bir role sahiptir. (Kazu ve Demirli, 2002). Ekonomik kalkınmada ihtiyaç duyulan nitelikli işgücünü yetiştirecek olan kurumlar ise mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarıdır.

Mesleki ve teknik eğitim, toplumun gerekli ihtiyaçlarını karşılamak üzere bireylere belirli bir meslek alanına ilişkin bilgi, beceri ve davranış kazandıran, bireyin yeteneklerini geliştirerek toplumda sosyal ve ekonomik yönden güçlü olmasını sağlayan bir süreçtir (Arslanoğlu, 2006). Milli eğitim sisteminin bütünlüğü içinde endüstri, tarım ve hizmet sektörlerindeki eğitim hizmetlerinin planlanması, organizasyonu, geliştirilmesi ile yönetim ve denetimi barındıran öğretim etkinliklerinin bütünü olarak tanımlanmaktadır (Altay ve Üstün, 2011). Çevreye duyarlı sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmede ve yoksulluğu azaltmada kolaylaştırıcı bir yöntemdir (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2001).

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler hayatın her alanını etkilediği gibi eğitimi ve dolayısıyla da mesleki ve teknik eğitimi etkilemektedir. Hızla değişen bilgi, teknoloji, üretim yöntemleri ile iş hayatındaki gelişmelerle iç içe olan mesleki ve teknik eğitimde yaşanan değişim sürecinden etkilenmekte, böylelikle tüm dünyada giderek artan bir öneme sahip olmaktadır (*Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı* (MTEGM), 2014). Bu noktadan bakıldığında meslekî ve teknik eğitimin, insanların ve toplumların hayatında önemli bir yer tuttuğu açıkça görülmektedir.

Türkiye'nin yoğun genç nüfusa sahip olması ile sahip olduğu bu genç nüfustan faydalanabilmesi, iş gücüne katılacak gençlerin ulusal ve uluslararası işgücü piyasalarında insan onuruna yaraşır şekilde istihdam edilebilmeleri için gerekli becerilere sahip olmasıyla gerçekleşecektir (Eğitim Reform Girişimi (ERG), 2012). Bu becerilerin kazandırıldığı kurumlar

olan mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarına ise önemli görevler düşmektedir.

Türkiye’de kızların mesleki eğitimi, ordunun kıyafet ihtiyacını karşılamak üzere 19.yüzyılda Kız Sanayi Mektepleri ile başlamış, 1927’de açılan Kız Enstitüleri ile de iyi bir eş ve anne olan Cumhuriyet Kadını yetiştirmek amaçlanmıştır. Daha sonra kızların eğitimi Kız Meslek Liselerinde devam etmiştir (Gökşen, Yüksek, Alnaçık ve Zenginobuz, 2011, 7-9). 1962 yılında yapılan 7. Millî Eğitim Şurasında kız ve erkeklere yönelik eğitim kurumlarının amaçları tanımlanmıştır. Kızlara yönelik eğitim veren okulların amacı iyi ev kadını ve vatandaş, ev ve aile konularında becerili, el sanatları ile hayatını kazanan bireyler yetiştirmek iken erkeklere yönelik eğitim veren kurumların amacı eleştirel ve yaratıcı düşünme ile iş ahlakına sahip, girişimci, işiyle ilgili yeterli, kalifiye, yükseköğrenime hazırlanan bireyler yetiştirmek olarak tanımlanmıştır. Bu durumun işgücü piyasalarına da kadınların daha az katılımı olarak görülmesi doğal bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Zaman ilerledikçe ve şartlar değiştikçe eğitim programlarında değişiklikler yapılmıştır. 2014/8 sayılı “Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Okul Çeşitliliğinin Azaltılması” adlı Genelge ile tüm okulların adı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi olarak belirlenmiş ve böylece cinsiyete göre okul adı ayrımı ortadan kalkmıştır (https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_05/05032901_okuleitlili_genelge.pdf).

Mesleki ve teknik Anadolu liselerinde verilen eğitimler ile kızların işgücüne katılımları sağlanmak istenmektedir. 2016-2017 eğitim öğretim yılı MEB istatistiklerine göre Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimde okullaşma oranı %42,38’dir. Bunun %44,46’sını erkek, %40,2’sini kız öğrenciler oluşturmaktadır. Genel ortaöğretim mezunları arasında da %35,68’i mesleki ve teknik ortaöğretimden mezunlarından oluşmaktadır.

Kadınların ev içindeki annelik ve ev kadınlığı rollerinin dışında ekonomik faaliyetlere ücret karşılığı daha fazla katılma imkânı özellikle Sanayi Devriminden sonra görünür olmuştur. TÜİK (2016) tarafından yapılan Hane Halkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre; 2015 yılında, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde istihdam oranı %46 olup, bu oran erkeklerde %65, kadınlarda ise %27,5’dir. Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus içerisinde işgücüne katılma oranı %51,3 iken, bu oran erkeklerde %71,6, kadınlarda ise %31,5 olarak belirtilmektedir. Eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı incelendiğinde ise, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görülmektedir. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %16,1, lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılım oranı %26,6, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %32,7, mesleki ve teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %40,8 ve yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71,6’dır.

Kadının çalışma yaşamına katılımının artması, onun toplum ve aile içindeki statüsünü de olumlu yönde etkilemiştir. Buna rağmen, yapılan çalışmalarda kadınların çalışma hayatında birçok sorunla karşılaştıkları belirtilmektedir. Bu sorunlardan biri de cinsiyete dayalı mesleki ayrımcılık konusudur. Bu durum, belirli mesleklerde ve sektörlerde yoğunlaşma, iş bulma ve terfi sürecinde karşılaştıkları sorunlar, cinsiyetçi iş bölümü ve ücretlendirmede eşitsizlik olarak ortaya çıkabilmektedir (Gökşen, Yüksek, Alnaçık ve Zenginobuz, 2011, 30; Parlaktuna, 2010, 1217-1218). Kadınların düşük statü ve ücretli işlerde yoğunlaşması ile “kariyer olanakları” da sınırlandırılmaktadır (EU, 2004).

Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu (Global Gender Gap Report) 2006 yılında 115 ülkede kadınlarla erkekler arasında dört kritik

alandaki eşitsizliği gözler önüne sermektedir: ekonomik katılım ve ekonomik fırsatlar, politik güçlenme, eğitime erişme ve sağlık (TÜSİAD ve KAGİDER, 2008). Türkiye'nin, kadınlar ve erkeklerin ekonomik katılım ve fırsatlar açısından eşit fırsatlara sahip olmadığı ülkelerden biri olduğu düşünüldüğünde mesleki eğitimde de öğrencilerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine göre programlara ayrılması kaçınılmaz bir durum niteliği kazanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda mesleklere yönelim açısından farkındalık yaratmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı da çeşitli projeler yürütmekte ve yapılan çalışmalara destek vermektedir. Örneğin, Türk Traktör tarafından 2016 yılında başlatılan **Filizlerin Mucizeleri Projesinde**, özellikle erkeklere uygun olarak görülen tarım ve otomotiv sektöründe kadın istihdamını ve girişimciliğini artırmak amacıyla, burs ve eğitim fırsatları sağlayarak meslek liselerinde öğrenim gören kız öğrencileri bu sektörlere yönlendirmeye yönelik çalışmalar yapılmaktadır (www.filizlerinmucizeleri.com).

Ford Otosan'ın yürüttüğü bir proje olan **Ülkem için Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum: Bal Arıları Mühendis Oluyor Projesi**'nin temel hedefi ise toplumsal cinsiyet kalıpları çerçevesinde kadınlara geleneksel olarak uygun görülen meslekler dışında kabul edilen mühendislik mesleğini seçen kadın öğrenci oranını arttırmak, eğitim alanında ve meslek seçiminde kadınlar ve erkekler için fırsat eşitliğinin önemine dair farkındalığı geliştirmektir (<https://www.balarilarimuhendis oluyor.com/tr/proje-nin-amaci>).

Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesinde (ETCEP) (2016) yapılan çalışmalar sonucunda, öğretmenlerin kız öğrencilere duygusal, alıngan, duyarlı, evcil, çalışkan, sorumluluk sahibi, başarılı, çekingin, kurallara uyan,

edilgen, masum ve ağlamaya hazır gibi özellikler; erkek öğrencilere duygusal ve duyarlı olmayan, özgüvenleri yüksek, özgür, başına buyruk, atılgan, şiddete meyilli ve akademik başarısı düşük gibi özellikler atfettikleri, bu doğrultuda da öğrencilere karşı beklenti ve davranışlarının farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Bireylerin bir meslek kazanmak amacıyla yönelindikleri mesleki ve teknik eğitim kurumlarındaki eğitim süreci ve öğretmenlerin davranışları, mesleki gelişim ve mesleğe verilen değer açısından zihinlerde bir temel oluşturmaktadır. Bu anlamda kadınların mesleki gelişimlerinin önündeki engellerin kaldırılması için mesleki ve teknik eğitimin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olması gerekmektedir (ERG, 2015).

Grollman (2008), mesleki ve teknik eğitimde iyi öğretmen olmanın kriterlerini şu şekilde belirtmiştir;

- Bir veya daha fazla konuda ya da öğrenme alanlarında geniş bilgiye sahip olmak
- Öğrencilerin mesleği öğrenme süreçlerini uygun yöntemler kullanarak desteklemek
- Öğrenciler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkları ve eğitim altyapısını gözetenek öğrenme süreçlerini düzenlemek, öğrencilerle etkili iletişim kurabilmek
- Öğrencilere, *mesleğin toplumdaki rolüyle* ilgili tutum ve davranışları kazandırmak

Bireylere meslek kazandırırken ortaya çıkan kavramlardan biri olan *mesleğin toplumdaki rolü*, mesleki eğitim sürecinde toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını da beraberinde getirmektedir

İşgücüne arzu edildiği şekilde bireyler yetiştirebilmesi ve kadınların işgücüne daha çok katılımı düşünüldüğünde mesleki ve teknik eğitimde yer alan nitelikli öğretmenlerin varlığı en büyük ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğretmenlik, kendisine emanet edilen insan kitlesini, sahip olduğu bilgi birikimi ve insani değerlerle eğitime meziyeti (TTKB, 2014) olarak tanımlanmaktadır ve öğretimin niteliğini etkileyen başlıca faktördür. Eğitiminden yaşam tarzına, giyiminden hareket ve tavırlarına, aile hayatından bireysel ilişkilerine kadar öğretmenler, her alanda çevresine mesajlar vermektedir (Özkan, 2005).

Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet açısından sahip oldukları görüş ve tutumlar, sınıf içi uygulamaları ile kız ve erkek öğrencilere göre davranışları, öğrencilerden beklentilerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Keza mesleki ve teknik eğitimde, öğrencilere meslek tanıtımlarının yapılması ile meslek alanı seçimi konularındaki yönlendirmeler öğretmenlerin görevleri arasında yer almaktadır. Bu sebeple, atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin meslek alanlarına ilişkin toplumsal cinsiyetle ilgili fikirlerinin ortaya konulması gerekliliği ve bu konuyla ilgili daha önce yapılmış olan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olması bu araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, meslek lisesi öğretmenlerinin meslek alanlarıyla ilgili görüşlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği açısından belirlenmesidir.

Araştırmanın alt amaçları şu şekildedir.

- Öğretmenlerin, toplumsal cinsiyet açısından meslek alanlarıyla ilgili görüşlerini etkileyen faktörler nelerdir?
- Öğretmenler, cinsiyetin mesleği icra etmede destek olduğunu ya da engel oluşturduğunu düşünmekte midir?
- Öğretmenler, özel sektördeki görev dağılımında cinsiyet açısından ayırım yapıldığını düşünmekte midir?
- Öğretmenler, sektörde çalışma sırasında kıyafetler açısından cinsiyete göre ayırım yapılması gerektiğini düşünmekte midir?

- Okullarındaki kız öğrenci sayısı az olan öğretmenler, bu durumu nasıl değerlendirmektedir?
- Öğretmenlere göre, kız öğrenciler meslek alanlarını hangi sebeplerle tercih etmektedir?
- Öğretmenlerin, kızların ya da erkeklerin daha başarılı olduğunu düşündükleri meslek alanları var mıdır?
- Öğretmenlere göre toplumsal cinsiyet eşitliği nedir?

Yöntem

Bu araştırma betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Meslek lisesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla nitel araştırma desenlerinden durum kullanılmıştır. Durum çalışmalarında, bütünsel bir yaklaşım kullanılarak belirli bir duruma ait (ortam, bireyler, olaylar vb.) etkenler araştırılarak, etkenlerin o durumu nasıl etkiledikleri ve durumdan nasıl etkilendikleri ortaya koyulur (Yıldırım ve Şimşek, 2016, 73). Araştırmada durum çalışması kullanılarak meslek liselerinde görev yapan atölye ve laboratuvar alanlarında görev yapan öğretmenlerin meslek alanları açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine dair **görüşleri** derinlemesine incelenmiş ve sonuçlar ortaya konulmuştur.

Çalışma Grubu

Nitel araştırmanın temelini, araştırma problemi ve araştırma sorularının en iyi şekilde anlaşılmasına yardımcı olacak katılımcıların veya çalışma yerlerinin amaca yönelik belirlenmesi oluşturmaktadır (Creswell, 2014; Creswell, 2015). Bu sebeple, araştırma konusu açısından zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine araştırılmasına imkân veren amaçlı örneklem kullanılmıştır (Patton, 2014). Patton'a (2014) göre, amaçlı örneklemin seçiminde, çalışılan

konuyla ilgili daha fazla bilgi sunacak kişileri seçmek temel amaçtır ve sayı konusunda esnek olunabilir.

Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örneklemede bir araştırmadaki gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşabilir ve örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014, 91). Ayrıca, örneklem rasgele değil, belli özelliklerinden dolayı ve/veya araştırmacının kendi kararı ya da sağduyusuna göre seçilir (Böke, 2009).

Bu araştırmada hedef grup ölçüt örnekleme yolu ile meslek liselerinde görev yapan atölye ve laboratuvar öğretmenlerinden seçilmiştir. Derinlemesine bilgi almak amaçlandığı için katılımcı sayısı ve her bir katılımcı ile görüşme süresi optimal düzeyde tutulmuştur. Bu kapsamda çalışma grubu 18 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma etiği çerçevesinde katılımcıların isimleri kullanılmamıştır. Bu nedenle katılımcılar; K1'den K18'e kadar rumuz kullanılarak belirtilmiştir. Katılımcılara ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Genel Özelliklerine Ait Bilgiler

Rumuz	Cinsiyet	Yaş	Branş	Kıdem	Okulundaki Öğrenci Sayısı
K1	Erkek	32	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	3 yıl	2000
K2	Kadın	46	Giyim Üretim Teknolojisi	25 yıl	1400
K3	Erkek	56	Metal Teknolojisi	33 yıl	180
K4	Kadın	57	Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri	34 yıl	300
K5	Kadın	29	Makine Teknolojisi	5 yıl	600
K6	Erkek	40	Metal Teknolojisi	18 yıl	720
K7	Erkek	31	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	8 yıl	196
K8	Erkek	50	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	29 yıl	400
K9	Kadın	38	Yiyecek İçecek Hizmetleri	18 yıl	1000
K10	Erkek	32	Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri	2 yıl	320
K11	Kadın	47	Giyim Üretim Teknolojisi	25 yıl	650
K12	Kadın	41	Giyim Üretim Teknolojisi	19 yıl	1200
K13	Erkek	51	Metal Teknolojisi	28 yıl	220
K14	Erkek	33	Yiyecek İçecek Hizmetleri	2 yıl	280
K15	Erkek	35	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	9 yıl	200
K16	Erkek	33	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	4 yıl	1500
K17	Erkek	30	Elektrik-Elektronik Teknolojisi	3 yıl	2000
K18	Erkek	48	Motorlu Araçlar Teknolojisi	13 yıl	1200

Tablo 1'de görüldüğü üzere çalışma grubunu oluşturanların 12'si erkek 6'sı kadın

katılımcıdan oluşmaktadır. Meslek liselerinde atölye ve laboratuvar öğretmeni olarak görev yapan bu katılımcıların 6'sı elektrik-elektronik teknolojisi, 4'ü

giyim üretim teknolojisi, 3'ü metal teknolojisi, 2'si hasta ve yaşlı bakım hizmetleri, 1'i makine teknolojisi, 1'i yiyecek içecek hizmetleri branşlarına sahiptir. Katılımcıların mesleki deneyim süresine bakıldığında 1-15 yıl arası deneyime sahip olanlar 9 kişi (%50), 16-35 yıl arası deneyime sahip olanlar 9 kişi (%50)'dir.

Veri Toplama Araçları

Nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama araçlarından biri olan görüşme, önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı, karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci olarak tanımlanmaktadır. Görüşme yoluyla, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar, zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyen durumlar anlaşılmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, 129-130). Nitel görüşmelerde tutarlık, yoğunluk ve derinlik önem kazanmakta olup sayılardan ziyade yorum, özet ve bütünleştirmeler bulunmaktadır (Seggie ve Bayyurt, 2015).

Meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki görüşlerinin yüz yüze görüşülerek alınabileceği düşüncesi ile araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu (Ek) kullanılarak veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış sorulara dayanan görüşme formu; esnekliği, belli bir standarda sahip olması, konuya ilişkin derinlemesine bilgi toplamaya imkân vermesi, daha çok katılımcıya ulaşılabilmesi ve toplanan verileri çözümleme kolaylığı sağlaması açısından tercih edilmektedir (Balcı, 2013). Görüşme formu, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların kapsanmasını güvence altına alır. Bu sebeple konu alanı doğrultusunda önceden hazırlanan sorular sorabileceği gibi derinlemesine araştırma yapmak için ek sorular da sorulabilir. Böylece araştırmacı hem farklı bireylerden sistematik

ve karşılaştırılabilir bilgi elde eder hem de sorularda esnekliğe sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Görüşme formu geliştirme sürecinde öncelikle literatür taraması yapılmış ve konuyla ilgili taslak sorular oluşturulmuştur. Hazırlanan taslak sorular nitel araştırma konusunda uzman iki kişinin görüşüne sunulmuştur. Gelen geri bildirimler kapsamında sorular üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmış, çalışma grubu içerisinde yer alabilecek özelliklere sahip bir katılımcı ile pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Yapılan uygulama neticesinde iki sorunun birleştirilerek tek soru haline getirilmesinin gerekli olduğu ortaya çıkmıştır. Belirtilen esaslar çerçevesinde 15 sorudan oluşan görüşme sorularına son hali verilmiştir.

Görüşme süresince katılımcılara hiçbir yönlendirme yapılmayarak, düşüncelerini rahat ifade edebilmeleri sağlanmıştır. Gerçekleştirilen görüşmelerde gönüllülük ilkesine göre hareket edilmiş, katılımcılarla yüz yüze görüşme, e-posta ve telefon aracılığı ile iletişim sağlanmış, görüşme formu iletilmiş (Ek) ve görüşme talebine olumlu cevap veren katılımcılar çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgiler verilmiş ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağına ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Katılımcıların isteği doğrultusunda ses kayıt cihazı kullanılmayarak görüşler not alınarak kaydedilmiştir.

İşlem

Görüşmeler sonrasında 13 sayfalık araştırma verisi elde edilmiştir. Bu verilerin analizi için izlenen yol şu şekildedir:

Verilerin Kodlanması: Nitel veri analizi kodlama ve sınıflama yoluyla veride anlamlı ilişkilerin ortaya çıkarılması işlevine sahiptir. Böylece “neden” ve “nasıl” sorularına cevap aranır. Nitel verilerin yorumlanmasında da söylenen ya da gözlenen durumun ne anlama geldiği sorularak “anlam” ön plana çıkmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel

verilerin yorumlanması Creswell'e (2014) göre kodların oluşturulmasıyla başlar, kodlardan alt temalara gidilir ve verileri daha mantıklı hale getirmek için alt temalar daha büyük birimler halinde tekrar düzenlenerek temalar oluşturulur. Nitel verilerin analizinde temaların oluşturulması için öncelikle görüşmelerde elde edilen verilerin tamamı araştırmacı tarafından okunmuştur.

Katılımcıların araştırma sorularına yönelik anlamlı ifadeleri kodlanarak kağıdın kenarına yazılmıştır. Görüşme verilerinin tamamı bu şekilde kodlandıktan sonra kodlar, aralarındaki ilişkilere göre alt temalar altında gruplandırılmıştır. Son olarak görüşme verileri, oluşturulan tema, alt tema ve kodlara uygun olarak Microsoft Excel programına yazılmış, isimleri ve birbirleri ile uyumlu olup olmadığı yeniden gözden geçirilmiş ve kod, alt tema ve temalara son hali verilmiştir.

Verilerin Analizi: Nitel verilerin analizinde betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analizde, araştırmacının elde ettiği bulgular düzenlenip yorumlanarak okuyucuya sunulur. Katılımcıların görüşlerini çarpıcı şekilde yansıtmak temel amaç olduğundan doğrudan alıntılara bulgulara sık sık yer verilir. İçerik analizinde ise verilerin tanımlanması ve içinde saklı olabilecek anlamların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Birbirine benzeyen veriler, kodlar ve temalar altında araştırmacı tarafından bir araya getirilir ve anlamlı şekilde düzenlenip yorumlanarak okuyucuya sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu sebeple araştırmaya katılan bireylerin, araştırma verisi içinde saptanan tema veya kategorilere ne derecede katıldıkları belirlenerek, frekans ve yüzde olarak tablolar halinde verilmiştir.

Bulgular

Meslek liselerinde görev yapan atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet

eşitliğine dair görüşlerini belirlemek amacıyla 18 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada görüşme verilerinin analizi sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

1. Öğretmenlerin, toplumsal cinsiyet açısından meslek alanlarıyla ilgili görüşlerini etkileyen faktörler nelerdir?

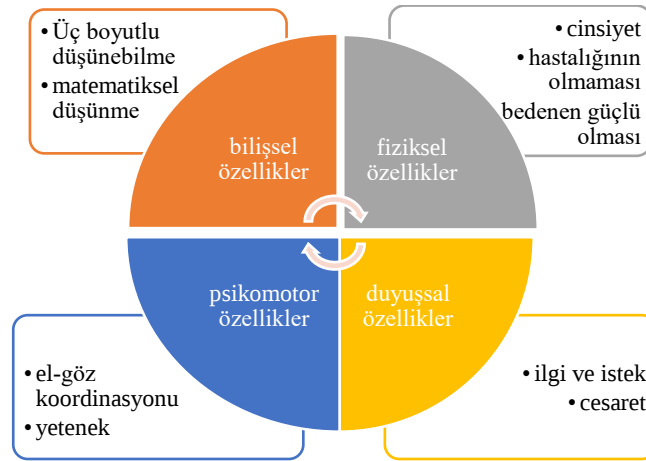
Yapılan görüşmelerde katılımcılara, görev yaptıkları branşta, öğrenimlerine devam etmek isteyen öğrencilerin sahip olmasını bekledikleri özelliklerle ilgili olarak soru sorulmuş ve dört tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar “bilişsel özellikler”, “fiziksel özellikler”, “psikomotor özellikler” ve “duyuşsal özellikler” olarak isimlendirilmiştir. Şekil 1’de bu temaları etkileyen kodlar gösterilmiştir.

Öğretmenlerin, toplumsal cinsiyet açısından meslek alanlarıyla ilgili görüşlerini etkileyen kodların frekans tablosu aşağıda verilmiştir.

Katılımcı 1: *Yetenek ve sağlık durumu, özellikle renk körlüğü açısından. Birde yükseklik korkusu olmamalı. Cinsiyette etkili. Bayanları çok uygun bulmuyorum. Cinsiyet, benim için sebeplerinden biri çünkü. El yeteneği bakımından kızlar daha narin, bayanların yatkın olmadığını düşünüyorum.*

Katılımcı 4: *Bir kere sürekli ayakta durulan meslek. Gürültülü ortam, çalışırken dikkat istiyor. Kaynak yaparken duman çıkıyor. Çalışma ortamı ses, gürültü ve duman bol bir ortam. Bunları bilmesi lazım girerken. Fiziken güçlü olması faydalı. Taşıma yapacak, demir dövecek.*

Katılımcı 5: *Öğrencinin ilgi ve isteği. Bu alanda çizim yapılıyor. Bilgisayarla ilgili yani. Çizimler bilgisayarda yapıldığından hoşlarına gidiyor çocukların. Alanda başarılı olabilmesi için üç boyutlu düşünebiliyor olması lazım öğrencinin. Matematik zekası özellikle önemli.*

Şekil 1. Öğretmenlerin, toplumsal cinsiyet açısından meslek alanlarıyla ilgili görüşlerini etkileyen temalar

Tablo 2. Katılımcıların, toplumsal cinsiyet açısından meslek alanlarıyla ilgili görüşleri

Tema	Kod	f	%
Bilişsel özellikler	Üç boyutlu düşünebilme	2	11,1
	Matematiksel düşünme	2	11,1
Fiziksel özellikler	Cinsiyet	2	11,1
	Hastalığının olup olmaması	3	16,6
	Bedenen güçlü olması	4	22,2
Psikomotor özellikler	El-göz koordinasyonu	2	11,1
	Yetenek	2	11,1
Duyuşsal özellikler	İlgi ve istek	5	27,7
	Cesaret	2	11,1

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, meslek alanlarıyla ilgili olarak, öğrenim görecekt öğrenciler açısından ilgili ve istekli olmak, o mesleği yapmaya yatkın olmak ve cinsiyet öne çıkan faktörlerdendir..

2.Öğretmenlerin, mesleği icra etmede cinsiyetle ilgili görüşleri nelerdir?

Katılımcıların mesleği icra etmede cinsiyetle ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla sorulan soruya verdikleri cevaplara göre istihdam olanakları açısından cinsiyetin etkili olduğuna dair görüşe sahip oldukları ve bu görüşü “cinsiyete yönelik toplumsal algı” temasının oluşturduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 3. Öğretmenlerin, mesleği icra etmede cinsiyetin etkisi olup olmadığıyla ilgili görüşleri

Tema	Alt Tema	Kod	f	%
İstihdam	Cinsiyete	Pratiklik/Titizlik	2	14,2
olanakları	dair	Motor beceriler	3	21,4
	toplumsal	Fiziksel dayanıklılık	5	35,7
	algı	Masa başı çalışma	4	28,5

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların, istihdam olanakları açısından toplumsal algıya göre mesleği icra etmede desteklendikleri ya da zorluklarla karşılaştıkları görüşüne sahip oldukları görülmektedir. Mesleki açıdan bireyden beklenenler cinsiyet algısına göre değişmektedir.

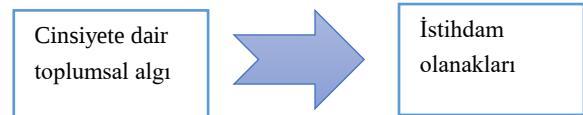
Katılımcı 1: *Erkekler açısından avantaj oluşturuyor. Bayanlara da bir aşamada destek oluyor. Mühendislik açısından bir aşamada evet, kadınlar yönetim ve titizlik açısından daha pratik ve zeki olabiliyor ama ara eleman olarak erkekler yetenekli. Bedensel güç gerektiren işler bayanlara uygun değil. Yağ, kir, pas, duvar kırmada onları düşünemiyorum. %2-3 çok meraklı ve iyi olanlar çıkabilir ama ağır kaldıramam, aman çok kötü asla dokunamam gibi yorumlar yapıyorlar. Erkekler böyle düşünmez.*

Katılımcı 6: *Ağır sanayi olduğu için ve çok tehlikeli sınıfa girdiğinden yoğun olarak erkekler tercih ediliyor. Biz de o şekilde yönlendiriyoruz öğrencileri. Öğretim sırasında da güç gerektiren işler oluyor. O yüzden erkekler daha çok tercih ediliyor.*

Katılımcı 8: *Her alanda geçerli olmasa da spesifik alanlarda cinsiyet avantajı vardır. Toplumsal algıda önemlidir. Erkeklerin hemşire ve hostes olması iyi görülmemektedir.*

Katılımcı 10: *Tabi, branşında, erkek ya da bayan olmak mesleği icra etmede engel de olabiliyor, destek de olabiliyor. Bayan hastalar mahrem açısından bayanları, erkekler ise erkekleri tercih ediyor. Dezavantaj da olabiliyor ya da avantaj olabiliyor.*

Katılımcı 18: *Kızlar meslekte başarılı olamaz diye düşünüyor sektör. Yaratılışlarına uygun görülüyor. Otobüs süren, tesisat döşeyen kız çok görülmeyen durumlar. Benim için kızlar bazı sektörlerde çalışamaz. Kızlar teorikte, erkekler uygulamada daha başarılı. Kızlara torpil geçiyoruz.*

Şekil 2. Öğretmenlerin, mesleği icra etmede cinsiyetle ilgili görüşleri

Katılımcılara göre istihdam olanaklarının cinsiyete yüklenen toplumsal algıya göre şekillendiği görülmektedir. İşin yapılıp yapılamamasının uygulama becerisinden ziyade fiziksel güce yüklendiği görülmektedir.

3. Öğretmenler, özel sektördeki görev dağılımında cinsiyet açısından ayırım yapıldığını düşünmekte midir?

Katılımcılara, öğrencilerin işletmede mesleki eğitimleri sırasında, verilen görevler açısından sektörün cinsiyete göre ayırım yapıp yapmadığıyla ilgili görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların 9'u işletmede mesleki eğitim sırasında cinsiyete göre ayırım yapıldığını düşünürken, 8'i ayırım yapılmadığını belirtmiştir. 1'i ise alanda sadece kız öğrenciler olduğundan böyle bir ayrımla karşılaşmadığını belirtmiştir.

Katılımcı 3: Hiç bir farklılık yok. Çünkü orada yapılacak iş önemli.

Katılımcı 11: Sektörde bu konu aşılmış görünüyor. Kız erkek diye ayırım yapmıyorlar, sadece saatler

konusunda kız öğrencilerimiz bazen sorun yaşamamak için her işletmeye gidemiyor, oda çevre faktörlerinden.

Tablo 4. Katılımcıların, öğrencilerin sektördeki görev dağılımına ilişkin görüşleri

Tema	Kod	f	%
	Büro işleri	2	22,2
	Müşteri ilişkileri	1	11,1
Yapılan iş	Koruma	2	22,2
	Meslekle ilgili işler	2	22,2
	Ağır işler	4	44,4

Ayırım yapıldığını düşünenlerin verdikleri cevapların analizi sonucunda ise “yapılan iş” teması ortaya çıkmıştır.

Katılımcı 6: Yani. Yapılıyor tabii. Kız öğrencilerle erkek öğrencilerin ayrımı stajda ciddi oranda görülüyor. Toplumsal olarak bayanları korumaya daha meyilliyiz. O yapmasında erkekler yapsın diye düşünüyoruz.

Katılımcı 7: Kızlar genelde büro işlerinde çalışıyor. Erkekleri de branşıyla ilgili işlerde kullanıyorlar. O yüzden kızlar mesleki işini yapamıyor.

Katılımcı 13: Çoğu zaman kızlar firmaların yüzü oluyor. Servis danışmanı, satış sorumlusu, yedek parça montajı gibi işleri yapıyorlar. O yüzden daha çok istihdam ediliyorlar. Montaj işlerinde daha rahatlar. Ama asıl ihtiyaç müşteriye arıza açıklayabilecek kişiler. O açıdan firmalar talep ediyor, kadınlar daha etkililer ve rahatlar.

Katılımcı 15: Bayanlara daha çok büro gibi yerlerde iş verilirken erkek öğrenciye daha çok işin cereyan ettiği alanda görev dağılımı yapıldığını düşünüyorum.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde, işletmede mesleki eğitim ve staj sırasında kız öğrencilerin meslekleriyle ilgili çalışmaları gereken

alanların dışında, ofis kısmında ya da hafif işlerde çalıştırıldıkları, erkek öğrencilerin ise kendi alanlarıyla ilgili işlerde çalıştırıldıkları ve erkeklerin bedensel olarak dayanıklı olmalarının ön planda tutulduğu görülmektedir.

4. Öğretmenler, sektörde çalışma sırasında kıyafetler açısından cinsiyete göre ayırım yapılması gerektiğini düşünmekte midir?

Katılımcılara, öğrencilerin işletmede mesleki eğitimleri sırasında ya da gerçek çalışma ortamlarında, iş kıyafetleri açısından ayırım yapıp yapılmamasıyla ilgili görüşleri sorulmuştur.

18 katılımcının 10’u (%55,5) kıyafetlerin aynı olması gerektiği düşüncesine sahipken, 8’i (%44,4) ayırması gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcı 1: Cinsiyet açısından hiçbir farklılık yok. Dışarıdan bakıldığında ne iş yapıldığını gösterir kıyafet olsun yeterli.

Katılımcı 5: İş sağlığı ve güvenliği açısından aynı kıyafetleri giyiyorlar, fark etmiyor.

Katılımcı 6: İş, atölye ortamında standart olduğu için ayırım yok. Çünkü standart İSG donanımları var. Ayakkabı da önlük de aynı özelliklere sahip, ayırmak mümkün değil. Renk ayrımı da yapılıyor ama gereksiz. Birçok fabrikada bayanlarda pembe var.

Yapacağı iş ve uzaktan algı da değişiyor. Bayanlar ordaysa tehlikeli iş yok diye düşünüyor.

Katılımcı 10: *Evet. Çünkü toplumumuz açısından zaten bir ayrım var, kız erkek ayrımını azaltmak için aynı olması gerektiğini düşünüyorum.*

İş kıyafetlerinin farklı olması gerektiğini düşünen katılımcıların verdikleri cevapların analizi Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların, sektörde çalışma sırasında kıyafetler açısından cinsiyete göre ayrım yapılmasına dair görüşleri

Tema	Kod	f	%
Yapılan iş	Tertip ve düzen	2	25
	Bedensel farklılık	3	37,5
	Rahatlık	3	37,5

Katılımcı 2: *Mesela erkekler formaları çok kullanmıyor. Kızların özellikle dize kadar olan formaları giymeleri isteniyor. Eğilip kalkmalarından dolayı.*

Katılımcı 8: *Mesleki ve teknik eğitimde her öğrenci yaptığı işe göre ve en rahat hissettiği duruma göre iş kıyafeti giymelidir.*

Katılımcı 14: *Cinsiyetler arası bedensel farklılıklar bulunmaktadır. Kişiler kendilerini rahat hissettikleri şekilde giyindikleri zaman daha verimli çalışabilirler. Bu bağlamda bir aynılık veya farklılıktan ziyade tercihe göre ayarlanması daha isabetli olacaktır.*

Çalışırken giyilen kıyafetlerin farklı olması gerektiğini düşünen katılımcıların; rahatlık, bedensel farklılıklara uygunluk ve daha derli toplu görünmeyi tertip ve düzen açısından vurguladıkları görülmektedir.

5. Okullarındaki kız öğrenci sayısı az olan öğretmenlerin, bu durumu nasıl değerlendirdiklerine dair görüşleri nelerdir?

Katılımcılara, görüşme sırasında okullarındaki toplam öğrenci sayıları ile kız öğrencilerin sayısı sorulmuştur. Kız öğrenci sayısı az olan katılımcıların ise bu durumu nasıl değerlendirdiklerini belirlemek üzere görüşleri sorulmuştur.

Tablo 6'ya göre, okuldaki toplam öğrenci sayısı içerisinde kızların sayısının az olmasını 5 katılımcı olumlu olarak değerlendirirken (%27,7), 5 katılımcı ise olumsuz olarak değerlendirmiştir (%27,7). 8 katılımcı ise okullarında sadece kız ya da sadece erkek öğrenci olduğundan farkı bilmediğini belirtmiştir (%44,4).

Tablo 6. Katılımcıların kızların az olmasını nasıl değerlendirdiklerine dair görüşleri

Kızların Az Olmasını Nasıl Değerlendirdiği	f	%
Olumlu	5	27,7
Olumsuz	5	27,7

Katılımcıların, okullarındaki kız öğrenci sayısının az olmasını nasıl değerlendirdikleri konusunda görüşme verilerinin analizinde yapılan kodlama ile Tablo 7 incelendiğinde “meslek

alanlarının kızlara uygunluğu” teması ortaya çıkmıştır. Bu temanın altında ise saygı ve sorumluluk alt temaları bulunmaktadır

Tablo 7. Katılımcıların görüşleri sonucunda yapılan kodlama

Tema	Alt tema	Kod	f	%
Meslek alanlarının kızlara uygunluğu	Saygı	Davranışlara dikkat	4	22,2
		Disiplin	3	16,6
		Kıskançlık	1	5,5
	Sorumluluk	İşini iyi yapma	1	5,5
		İşini ciddiye alma	1	5,5

Katılımcı 1: Meslek lisesi olduğundan bölümlerin çoğunun kızlara uygun olmadığını düşünüyorum. Endüstriyel ağır sanayide ara eleman olarak bayanları uygun bulmuyorum.

Katılımcı 3: Metal, mobilya, makine ressamlığı bölümleri var okulda. Kız öğrencilerin tercih ettiği bölümler olmadığından kızlar az. Bana göre olumsuz bir durum. Kız öğrenci olduğunda erkek öğrenci de öğretmen de davranışlarına daha çok dikkat ediyor.

Katılımcı 5: Az olması iyi çünkü kız öğrenciler kadın öğretmenleri cinsiyet açısından kendine rakip görüyor. Olumsuz davranışları oluyor kıskançlık gibi. Ama erkekler daha saygılı.

Katılımcı 6: Yakın çevrede farklı okul türlerinin olması ve bizdeki alanların ağır sanayi olması öğrencilerin diğer okulları tercih etmesine sebep oluyor. Kızların az, erkeklerin fazla olması dezavantaj. Kızlar daha iyi davranışlar sergiliyor, daha tertipliler. Öğrenci fazla olsa ağır sanayide de işleri yapabilecekleri açısından görüş oluşur.

Katılımcı 7: Okulun fiziki şartlarına göre olumlu. Çünkü kızların tercih edeceği bilişim ve çocuk gelişimi alanları var sadece. O yüzden aileler kızların tercih edeceği alanların olduğu okullara ya da genel liseye gönderiyorlar.

Katılımcı 13: Kız öğrenci olmasının çok büyük faydası var. Organizasyonlarda her görevi alıyorlar.

Etkinliklerde (sosyal, hizmet, araştırma vb.) elimiz ayağımız onlar. Görev adamı hepsi, erkeklere göre daha iyi. Boşlamıyorlar, ciddiye alıyorlar.

Katılımcı 16: “Disiplin sorunları bu şekilde daha az oluyor.”

Katılımcı 17: “Disiplin açısından olumlu sonuçları var.”

Katılımcıların okullarında bulunan kız öğrencilerin sayısının az olma durumunu, okullarındaki meslek alanlarının kızlara uygunluğu açısından olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirdikleri, okullarında kız öğrenci olmasının davranışlara dikkat etme, işini iyi yapma ve işini ciddiye alma açısından olumlu, disiplin sorunları ve kıskançlık gibi durumlar açısından olumsuz olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

6. Öğretmenlerin görüşlerine göre, kız öğrenciler meslek alanlarını hangi sebeplerle tercih etmektedir?

Katılımcılara ilk olarak, okullarındaki kız öğrencilerin hangi meslek alanlarını en çok tercih ettikleri sorusu yöneltilmiştir. Verdikleri cevaplar incelendiğinde ise katılımcıların okullarındaki kız öğrencilerin en çok “çocuk gelişimi” ve “bilişim teknolojisi” alanlarını tercih ettiği görülmektedir.

Tablo 8. Kızların en çok tercih ettikleri meslek alanları

Meslek alanı	f	%
Çocuk Gelişimi	6	33,3
Hemşirelik/Sağlık	1	5,5
Yiyecek ve İçecek Hizmetleri	2	11,1
Bilişim Teknolojisi	8	44,4
Grafik	2	11,1
Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	1	5,5
Giyim Üretim Teknolojisi	2	11,1
Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	2	11,1
Hasta ve Yaşlı Bakım Hizmetleri	1	5,5
Elektrik Teknolojisi	2	11,1
Makine Teknolojisi	1	5,5

Katılımcılara, kız öğrencilerin bu meslek alanlarını niçin seçtikleri sorulmuş ve verdikleri cevaplar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Kızların meslek alanlarını seçim sebepleri

Tema	Kod	f	%
Mesleğe Yönelme	Aile isteği	7	38,8
	Öğretmen yönlendirmesi	2	11,1
	İlgi	1	5,5
	Çalışma koşulları	3	16,6
	Ekonomik getiri	2	11,1
	Hemen iş bulmaya inanç	5	27,7
	Cinsiyete uygunluk	3	16,6

“Mesleğe yönelme” teması altında yapılan kodlama Tablo 9’da gösterilmiştir. Tablo 9 incelendiğinde 7 katılımcının (%38,8) aile isteği ile, 2 katılımcının (%11,1) öğretmen yönlendirmesi ile 1 katılımcının (%5,5) öğrencinin ilgisine göre, 2

katılımcının (%11,1) ekonomik getiri beklentisi ile, 5 katılımcının (%27,7) hemen iş bulacağına dair inancına göre, 3 katılımcının (%16,6) cinsiyete uygunluk düşüncesine göre öğrencilerin meslek alanlarını seçtiğini düşündükleri görülmektedir.

Ayrıca 3 katılımcı (%16,6) gürültüsüz, temiz, masa başı ve fiziki güç gerektirmeyen çalışma koşulları sebebiyle öğrencilerin meslek alanlarını seçtiği düşüncesine sahip oldukları görülmektedir.

Katılımcı 1: Bilgisayar, ardından elektrik. Aile yönlendirmesi ve öğretmen yönlendirmesi. Öğretmenler kas gücünün olmayacağı alanlar tercih ettiriyorlar.

Katılımcı 6: Bilgisayar ve giyim. Çünkü cinsiyetlerine daha uygun olarak düşündükleri için. Geçen yıl başarılı bir kız öğrenci mobilyaya gitmek istedi. Neredeyse bütün okul (öğretmenler, öğrenciler) niye oraya gidiyorsun diye sorduk. Yapmak istediği belli öğrencinin, sektörde gelecek görerek tercih etti ama birçok kişi neden gittiğini sorguladı. Gitmesen daha iyi olur diyen bile oldu. Toplumda böyle bi algı var.

Katılımcı 7: Çocuk gelişimi ve bilişim. Elektrik ve tesisatı istemiyorlar, çünkü aileleri etkiliyor. Elektrik deyince tamir, tadilat, inşaat akıllarına geliyor. Kimse de kız çocuğunun bu tarz işlerde çalışmasını istemiyor.

Katılımcı 12: İnşaat, sıhhi tesisat, metal/döküm gibi alanlar dışında tüm alanlara kızlar alınabilir. Beden gücü işlerden ayrı olarak. Onlarda zorlanacaklarını düşünüyorum.

7. Öğretmenlere göre, kızların ya da erkeklerin daha başarılı olduğunu düşündükleri meslek alanları neler olabilir ?

Katılımcılara göre, kız ya da erkek öğrencilerin birbirlerine göre daha başarılı oldukları meslek alanları olup olmadığını belirlemek üzere yapılan analiz sonucunda elde edilen veriler Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlere göre öğrencilerin başarılı oldukları alanlar

Cinsiyet	Meslek Alanları	f	%
Kız öğrencilerin başarılı olduğu alanlar	Çocuk Gelişimi	4	22,2
	Giyim Üretim Teknolojisi	3	16,6
	Yiyecek İçecek Hizmetleri	2	11,1
Erkek öğrencilerin başarılı olduğu alanlar	Metal Teknolojisi	2	11,1
	Makine Teknolojisi	2	11,1
	Elektrik Teknolojisi	2	11,1

Tablo 10'a göre katılımcılar tarafından kız öğrencilerin erkeklere göre daha başarılı olduğu düşünülen ilk üç meslek alanı "Çocuk Gelişimi (%22,2), Giyim Üretim Teknolojisi (%16,6) ve Yiyecek İçecek Hizmetleri (11,1)" iken, erkek öğrencilerin kızlara göre daha başarılı olduğu düşünülen ilk üç meslek alanı "Metal Teknolojisi (11,1), Makine Teknolojisi (11,1) ve Elektrik Teknolojisi (11,1)"dir.

18 katılımcının 4'ü (%22,2) kızların da erkeklerin de meslek alanları açısından başarı durumları arasında herhangi bir farklılık olmadığını belirtmiştir. 2'si (%11,1) ise kızların her alanda erkeklerden daha başarılı olduğunu belirtmiştir.

Katılımcı 3: Kızlar tüm alanlarda daha iyi. Yaptıkları işi erkeklere göre daha düzgün, daha dikkatli yapıyorlar.

Katılımcı 5: *Biz aslında ayırıyoruz bayan mesleği, erkek mesleği diye. Diğer bölümlere gitse belki daha başarılı olabilecek çocuk.*

Katılımcılara öğrencilerin belirtilen alanlarda neden daha başarılı olduğunu düşündükleri sorulmuş ve verilen cevaplar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Öğretmen görüşlerine göre öğrencilerin alanlarda başarılı olma sebepleri

Cinsiyet	Tema	Alt Tema	Kod	f	%
Toplumsal algı	Erkek	Erkekliğe özgü özellikler	Kas gücü	8	%44,4
			Beceri	1	%5,5
			Cesaret	2	%11,1
	Kız	Bilişsel özellikler	Analiz etme	1	%5,5
			Dikkat	1	%5,5
			Disiplin	1	%5,5
		Duyuşsal özellikler	Hırs	2	%11,1
			Özveri	1	%5,5
			Annelik içgüdüğü	2	%11,1
			Sanatsal yatkınlık	1	%5,5
		Psikomotor özellikler	Pratiklik	1	%5,5
			El işlerine yatkınlık	1	%5,5
			İnce işçilik	2	%11,1

Görüldüğü üzere verilerin analizi sonucu “toplumsal algı” teması ortaya çıkmıştır. Erkekler için “erkeğe özgü nitelikler” alt teması altında yapılan kodlamada 8 katılımcı (%44,4) kas gücü, 1 katılımcı (%5,5) beceri, 2 katılımcı (%11,1) cesaret cevaplarını vermiştir. Kız öğrenciler için yapılan kodlamada “bilişsel özellikler” alt temasında 1 katılımcı (%5,5) analiz etme, 1 katılımcı (%5,5) dikkat, 1 katılımcı (%5,5) disiplin; “duyuşsal özellikler” alt temasında 2 katılımcı (%11,1) hırs, 1 katılımcı (%5,5) özveri, 2 katılımcı (%11,1) annelik içgüdüğü, 1 katılımcı (%5,5) sanatsal yatkınlık; “psikomotor özellikler” alt temasında 1 katılımcı (%5,5) pratiklik, 1 katılımcı (%5,5) el işlerine yatkınlık, 2 katılımcı (%11,1) ince işçilik cevaplarını vermiştir.

Katılımcı 6: *Ağır sanayi olsa bile masa üzerinde küçük detaylarla yapılan işlerde daha başarılı olduklarını görüyoruz. Montaj, küçük parçaların birleştirilmesi. El becerilerine daha yatkınlar gibi. Makine, motor, elektrik gibi bölümlerin ince detay işlerinden dolayı daha başarılı olabileceklerini düşünüyorum. Büyük fabrikalar onu keşfetmiş durumda. Montaj ve imalat işlerinde daha az hata yapıyor bayanlar. Erkeklerde de daha fazla güç ve beceriye dayalı işlerde daha başarılılar. Yine metal, makine, elektrik gibi. İşler fiziksel olarak da yapılarına uygun olduğu için, güce dayalı, yüksek yerlerde çalışmaktan korkmama, cesaret duygularına sahipler.*

Katılımcı 7: *İllaki var. Çocuk gelişimi, tekstil gibi. Kızlar çocuk bakmaya doğası gereği daha yatkın.*

Tekstilde de biraz daha ince motor işleri gerektirdiğinden. İğne iplik işleri toplumda bayanlara hitap ediyor.

8. Öğretmenlere göre toplumsal cinsiyet eşitliği nedir?

Katılımcılara son olarak “toplumsal cinsiyet eşitliği” hakkındaki görüşleri ve görüşlerini nasıl elde ettikleri sorulmuştur. 18 katılımcının 4’ü (%22,2) konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, cinsiyet ile arasındaki farkı bilmediklerini belirtmiştir. 14 katılımcının bilgi edinme yolları ise Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusuyla ilgili bilgi edinme yolları

Bilgi edinme yolu	f	%
Seminer veya eğitim	4	22,2
Arkadaş	3	16,6
Okuyarak (gazete, kitap vb.)	5	27,7
Çalışma hayatı	4	22,2
Aile	2	11,1

Tablo 12’ye göre bilgilerini okuyarak bilgi edinenler 5 katılımcıdan (%27,7), seminer veya eğitim yoluyla kazananlar 4 katılımcıdan (%22,2), çalışma hayatında karşılaştığı durumlarla bilgi edinenler 4

katılımcıdan (%22,2), arkadaşlarından bilgi edinenler 3 katılımcıdan (%16,6) ve ailesinden bilgi edinenler 2 katılımcıdan (%11,1) oluşmaktadır.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliği hakkındaki görüşleri ise kodlanarak Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusuyla ilgili görüşleri

Tema	Alt Tema	Kod	f	%
		İş	4	22,2
		Fırsat	2	11,1
Meslek	Cinsiyet	Hak	2	11,1
		Eşitlik	2	11,1
		Algı	1	5,5
		Yadırgama	3	16,6

Tablo 13’e göre katılımcı görüşleri doğrultusunda “meslek” teması ve “cinsiyet” alt teması ortaya çıkmıştır.

Katılımcı 2: *Toplumda her iki cinse de eşit oranda fırsat tanınmasıdır.*

Katılımcı 3: *Toplum içerisinde kişilerin eşit hak ve özgürlüklere sahip olması, eşit olmasıdır.*

Katılımcı 4: *Eşit iş ve eşit çalışma ortamı. Kadın şunu yapmalıdır denmesini yanlış buluyorum.*

Katılımcı 7: *Akademik bilgim yok. Toplumda kızlar için iş, erkekler için iş demek aklıma geliyor. “Elinin hamuruyla karışma bu işlere” derler ya, onun gibi mesela.*

Katılımcı 8: *Mesleklerin cinsiyetlere göre anılması. Hemşire, hostes vb. bayan mesleği; şoför, tamirci vb. erkek mesleği.*

Katılımcı 14: *Cinsiyetin bir mesleği icra etmek için bir gereklilik olmamasıdır.*

Katılımcı 18: *Toplum onu nasıl algılıyor, o çok önemli. Yadırganır bir durum oluyor. Erkek hemşire, erkek anaokulu öğretmeni gibi.*

Katılımcıların, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili olarak verdikleri cevaplar incelendiğinde, öncelikle akıllarına mesleklerin geldiği, meslekleri de kadın işi erkek işi olarak ayırdıkları görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma verilerinin analizi ile ilk olarak öğretmenlerin matematik altyapısı kuvvetli, el-göz koordinasyonuna sahip, ilgisi olan ve istekli öğrencilerin meslek alanlarında yer almasını istedikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda tüm bu özelliklerin yanında fiziksel özellikler açısından cinsiyet faktörü de yer almıştır. Öğrencinin meslek alanına geldiğinde dayanıklılığı ya da narinliğinin o mesleği yapabilmeye rol oynadığı vurgulanmıştır.

Bireyin meslekte kişisel olarak başarılı olmasının yanında cinsiyete dair toplumsal algının istihdam olanaklarını etkilediği ortaya çıkan bir diğer sonuçtur. Mesleki açıdan bireyden beklenenler cinsiyet algısına göre değişiklik gösterebilmektedir. Eser (2010) tarafından yapılan çalışmada kadın doğasına uygun olarak düşünülen sekreterlik gibi mesleklere kadınların yönelmelerinde toplumsal cinsiyet faktörünün etkisi olduğu, toplumsal cinsiyet kategorilerinde kadınsılık oranları arttıkça bireylerin

sekreterliğin daha çok kadınlara uygun bir meslek olduğu görüşüne sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda meslek seçiminin işsizlik sorunu üzerinde etkisi olduğu görülmüştür. Sarı (2011) da cinsiyetin, statü ve rol belirlemede en temel faktörlerden biri olduğu, erkek öğrencilerin cinsiyet rolleri ile mezun olduktan sonra elde edecekleri hemşirelik mesleğine ilişkin roller arasında çatışma yaşayacaklarını düşündüklerini, çevrelerine mesleklerini söylemekten çekindikleri, toplumdan dışlanacaklarına dair korku yaşadıkları sonucunu elde etmiştir.

Özellikle ağır sanayi olarak tanımlanan mesleklerde fiziksel dayanıklılık ve kas gücü ön plana çıkarak kızların tercih edilmediği sık sık dile getirilmiştir. Böylelikle işletmelerde mesleki eğitim ve staj sırasında meslekle ilgili bilgi kazanmak için yaptırılan işlerde kızlara ve erkeklere farklı davranıldığı ve öğrencilerin meslekleriyle ilgili kazanması gereken niteliklerin bu durumdan etkilediği sonucu elde edilmiştir. ERG (2015), staj ve istihdam süreçlerinde kızlara mesleklerinden ziyade cinsiyet temelleri üzerinde roller yüklenerek kızların bireysel mesleki gelişimlerinin zorlaştığını belirtmiştir.

İşletme ortamı açısından ise ilgili birimde yapılan iş önemli olduğundan, katılımcıların çoğu tarafından cinsiyete göre kıyafet ayrımının gerekli olmadığı, iş sağlığı ve güvenliği açısından yapılan yasal düzenlemelerde iş kıyafetlerinin standardının olduğu belirtilmiştir. Kıyafet ayrımı olmasını düşünen katılımcılar tarafından ise kızların fiziksel özellikleri açısından daha rahat hareket edebilmeleri gerektiği dile getirilmiştir.

Meslek alanları açısından düşünüldüğünde kızların en çok “çocuk gelişimi” ve “bilişim teknolojisi” alanlarını tercih ettiği ve bu alanlara yönelmelerinde büyük oranda aile yönlendirmesi olduğu görülmüştür. Demiroğlu (2008), öğrencilerle yaptığı araştırmasında cinsiyet değişkenine göre

erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre; okul tipi değişkenine göre ise ticaret meslek lisesi ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin Anadolu meslek ve meslek lisesi öğrencilerine göre cinsiyet rollerini daha çok benimsediklerini ifade etmiştir.

Okullardaki kız öğrenci sayısı açısından düşünüldüğünde, erkek öğrenci sayısı çok olan okullardaki kız öğrencilerin varlığının hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin davranışlarında daha dikkatli davranmalarına olumlu olarak yol açtığı, bunun tersine kızlar az olduğunda erkek erkeğe iletişimin kuvvetlenerek disiplin sorunları yaşanmadığı ortaya çıkmıştır. Kızların meslek alanı seçiminde rahat çalışma koşullarının varlığı da rol oynamaktadır. Masa başında, temiz iş isteği özellikle belirtilenler arasında yer almıştır. Eren-Deniz (2014) de araştırmasında kızların okul seçimini etkileyen değişkenler ve yönlendirilmeleri konusunda ailenin düşük eğitim düzeyine sahip olması, yaşam koşullarındaki zorluklar, mezun olduktan sonra iş bulma konusunda avantaj sağlama düşüncesine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda okulda toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretilmesinde ve oluşturulmasında okuldaki disiplinin sağlanması ve öğrencinin cinsel kimliğini kontrol etmek açısından, cinsiyetçi tutumların ve yaklaşımların kızların kılık kıyafet, saç, makyaj vb. konularda “bir kıza yakışır şekilde” olmasının denetlenmesi ile ortaya çıktığını belirtmiştir.

Kız öğrencilerin çocuk gelişimi, giyim üretim teknolojisi ve yiyecek içecek hizmetleri alanlarında erkeklere göre daha başarılı oldukları; erkek öğrencilerin ise metal teknolojisi, makine teknolojisi, elektrik teknolojisi gibi alanlarda kızlara göre daha başarılı görüldükleri ifade edilmiştir. Kas gücü, cesaret, yükseklik korkusu olmama, tehlikelerden çekinmeme gibi özellikler erkeklere atfedilirken ince işçilik, annelik içgüdü, hırs, dikkatli çalışma gibi özellikler kızlara atfedilmiştir. Şahin (2007) de öğretmenlerin çoğunlukla kız öğrencileri daha

başarılı buldukları, derse katılımlarının, ilgi ve isteklerinin erkek öğrencilerden daha fazla olduğunu belirledikleri, kız öğrencilerin kurallara daha fazla uyduklarını gözlemledikleri, kız öğrencilerden başarılı olmalarını bekledikleri, fiziksel güç gerektirmedikçe her meslekte kadınların başarı gösterebileceklerini düşündüğünü belirtmiştir.

Tüm bu sonuçlardan özetle atölye ve laboratuvar öğretmenlerinin, meslek alanları düşünüldüğünde kızlara göre meslekler ve erkeklere göre meslekler şeklinde bakış açısına sahip oldukları görülmektedir. Yurtsever (2011) de öğretmenlerle yaptığı araştırmasında öğretmenlerin öğrencilere ilişkin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip oldukları, bu görüşleri doğrultusunda kız ve erkek öğrencilere karşı farklı tutum ve davranış içinde olduklarını belirtmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda;

- Öğretmenlere toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda seminerler ve hizmet içi eğitimler düzenlenerek bakış açılarının değiştirilmesi sağlanabilir,
- Sektör ile bu konuda yapılan çalışmalar ve teşvikler öğrencilere ve ailelerine aktararak, öğrencilerin ilgileri doğrultusunda mesleki yönelimleri sağlanabilir,
- Mesleki eğitim ve staj yapılan işletmelerin yönetimleri ile çalışanlarına öğrencilerin meslekleriyle ilgili alanlarda çalıştırılması konusunda toplumsal cinsiyet eşitliği açısından bilgilendirici görüşmeler yapılabilir,
- Okullarda kadın işi - erkek işi görüşünü kaldırarak kariyer günleri planlanabilir.
- Nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmanın yanı sıra, daha genelleyici bulgular sunulacak nicel araştırmaların yapılması önerilebilir.

Kaynaklar

- Altay, F. ve Üstün, N. (2011). *Mesleki eğitim sistemi. Etüt-Araştırma Servisi Araştırma Raporu*. Konya: Konya Ticaret Odası.
- Arsıanoğlu, B. (2006). Meslek yüksekokullarında sınavsız geçişle birlikte ortaya çıkan sorunlar. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler* (Genişletilmiş 10. Baskı). Ankara: Pegem.
- Bolat, Y. (2016). *Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin mevcut durumu ve farklı ülkelerle karşılaştırılması*. Ankara: Pegem Akademi.
- Böke, K. (Ed.). (2009). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Alfa.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2014). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem araştırmaları*. (S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Eğiten Kitap. (Orijinal yayın tarihi, 2013).
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri*. (M. Bütün, S. B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitabevi. (Orijinal yayın tarihi, 2013).
- Çabuk Kaya, N. (t.y.). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Eğitim. İnternette 14 Haziran 2016’da elde edilmiştir. http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/KEP-I/files/img/toplum_cinsiyet_ve_egitim.pdf.
- Demiroğlu, B. (2008). *Mesleki ve teknik eğitimde öğrencilerin (toplumsal) cinsiyetine göre aldıkları roller*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Eren Deniz, E. (2014). *Kız meslek lisesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol ve kimliklerinin inşasına yol açan süreçlerin analizi* (Ankara ili Mamak ilçesinde bir Anadolu meslek ve kız meslek lisesi örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- ERG (2012). Mesleki ve teknik eğitimde güncellenmiş durum analizi. İstanbul: İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd.
- ERG. (2015). *Meslek liselerinden toplumsal cinsiyet eşitliği*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi, Çelikel Eğitim Vakfı, Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Eser, S. (2010). *Toplumsal cinsiyetin meslek seçimindeki rolü ve sekreterlik mesleği üzerine bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ETCEP, (2016). *Okulların toplumsal cinsiyete duyarlılık açısından değerlendirilmesi. başlangıç durum değerlendirmesi ve ihtiyaç analizi raporu*. İnternette 23 Kasım ‘017 tarihinde elde edilmiştir. http://etcep.meb.gov.tr/application/assets/admin/uploads/userfiles/files/arastirma_raporu.pdf
- EU, *Gender and Qualifications: Transcending Gendered Features of Key Qualifications for Improving Options for Career Choice and Enhancing Resource Potential*, Final Report, 2004.
- Grollman, P. (2008). The quality of vocational teachers: Teacher education, institutional roles and professional reality. *European Educational Research Journal*, 7(4), 535-547.
- Gökşen, F., Yüksek, D., Açıkalın, A., & Zenginobuz, U. (2012). *Kız teknik ve meslek liseleri kapsamlı değerlendirme notu*. Koç Üniversitesi, Sosyal Politika merkezi (No. 2012/06). <https://www.balarilarimuhenisuluyor.com>.
- “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Mühendislik”, İnternette 26 Mayıs 2017 tarihinde elde edilmiştir. https://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_05/05032901_okuleitlili_genelge.pdf. “Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Okul Çeşitliliğinin

Azaltılması”, İnternette 10 Mayıs 2017 tarihinde elde edilmiştir.

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/kaynak/ulusarasi-belgelerkuruluslar/uluslararası-kuruluslar/birlesmis-milletler> “Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)”, İnternette 14 Haziran 2017 tarihinde elde edilmiştir.

<http://kizlarinegitimi.meb.gov.tr/tr/proje> “Proje Hakkında”, İnternette 14 Haziran 2017 tarihinde elde edilmiştir.

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643> “İstatistiklerle Kadın, 2016”, İnternette 14 Haziran 2017 tarihinde elde edilmiştir.

http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_03/31_152628_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2016_2017_1.pdf “Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim (1.Dönem)”, İnternette 13 Haziran 2017 tarihinde elde edilmiştir.

Johnston, K. E., Bittinger, K., Smith, A., & Madole, K. L. (2001). Developmental changes in infants' and toddlers' attention to gender categories. *Merrill-Palmer Quarterly*, 47(4), 563-584.

Kazu, Y. ve Demirli, C. (2002). Mesleki ve teknik orta öğretim kurumlarındaki gelişmeler. *Millî Eğitim Dergisi*(19), 155-156.

MEB. (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html adresinden alınmıştır

MTEGM (2014). *Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018)*. http://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_07/29122004_mte_stareji_belgesi_2014_2018_1.pdf İnternette 16 Şubat 2017 tarihinde elde edilmiştir.

Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. Yıl: 14 Sayı: 33. s.93-112. ISSN: 2148-9424.

Özkan, R. (2005). *Birey ve toplum gelişiminde öğretmenlik mesleğinin önemi*. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Millî_Egitim_Dergisi/166/index3-ozkan.htm. İnternette 19 Nisan 2017 tarihinde elde edilmiştir.

Parlaktuna, İ. (2010). Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi/Analysis of Gender-Based Occupational Discrimination in Turkey. *Ege Akademik Bakış*, 10(4), 1217.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir Çev. Edt.) Ankara: Pegem Akademi (Orijinal yayın tarihi, 2002)

Sarı, Ö. (2011). Toplumsal cinsiyet ve mesleki rol ilişkisi: Hemşirelik bölümünde okuyan erkek öğrenciler örneği. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 493-504. Seggie, F. N. ve Bayyurt, Y. (2015). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, B. (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Başarı, Ankara İli Çankaya ve Mamak İlçeleri İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (1962). *Yedinci Millî Eğitim Şurası Kararları*. <https://ttkb.meb.gov.tr> İnternette 26 Nisan 2017 tarihinde elde edilmiştir.

TTKB. (2014). *On dokuzuncu millî eğitim şurası*. <http://www.meb.gov.tr/19-mill-egitim-srasi-sona-erdi/haber/7594/tr%20adresinden%2027.01.2016> İnternette 26 Nisan 2017 tarihinde elde edilmiştir.

TÜSİAD ve KAGİDER. (2008). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: Graphis Matbaa.

UNESCO. (2001). *Normative instruments concerning Technical and Vocational Education*. <http://www.unevoc.unesco.org/pubsdir.php?akt=id&st=&id=UNESCO+publications+1&lg=en>

İnternette 27 Nisan 2017 tarihinde elde edilmiştir.

Üner, S. (2008). Toplumsal cinsiyet eşitliği. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 29-56.

www.filizlerinmucizeleri.com. “Filizlerin Mucizeleri, Meslek Lisesi Öğrencileri”, İnternette 26 Mayıs 2017 tarihinde elde edilmiştir.

Yurtsever, K. (2011). *İlköğretim II. Kademe Öğretmenlerinin Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Extended Summary

The Opinions of Workshop And Laboratory Teachers With Regard To Area Of Professions About Gender Equality

While the sex is expressed by the biological characteristic (sex), the social situation attributed to individuals according to gender-related characteristics is called gender, and these two terms are evaluated separately (Vatandaş, 2007). In other words, the concept of gender means that femininity and masculinity are formed from patterns learned from society. Patterns learned in society can create distinctions in terms of gender in various fields. This can lead to discrimination against individuals due to their gender in accessing services and using resources. It is clear that women are more influenced of discrimination and this can not be ignored.

The increase in women's participation in the working life has also affected the situation of women in the society and the family positively. Nevertheless, studies have indicated that women face many problems in their working lives. One of these problems is professional discrimination based on sexual. This can occur as a result of concentration, job finding and promotion problems in certain occupations and sectors, gender-based division of labor and inequality in remuneration (Gökşen, Yüksek, Alınçık ve Zenginobuz, 2011, 30; Parlaktuna, 2010, 1217-1218).

The presence of qualified teachers in vocational and technical education is the greatest need so that individuals can be trained as they desire in the workforce. Teachers' views and attitudes towards gender can significantly affect their behavior towards girls and boys and their expectations from students. Likewise, in vocational and technical education, to advise the students about the selection of the vocational field are among the tasks of the teachers. For this reason, it was aimed to determine the opinions of the vocational high school teachers

about the profession areas in terms of gender equality. In the study, case studies from qualitative research designs were used. The target group in the research was selected from the workshop and laboratory teachers who working in the vocational high school by way of criterion sampling. Data were collected using the semi-structured interview form developed by the researcher. Descriptive analysis and content analysis methods were used in the analysis of the data.

Firstly, the result shows that teachers want students to strengthen their mathematical backgrounds, hand-eye coordination, interest and willingness to take part in the profession. At the same time, in addition to all these features, gender factor was also included in terms of physical characteristics. It has been emphasized that when the student comes to the profession, the endurance or delicacy of students plays a role in making that profession. In addition to being personally successful in the profession, the social perception of sex affects employment opportunities. Expectations from individuals in terms of occupation may vary according to gender perception. Especially in the professions which are defined as heavy industry, physical strength and muscular strength have been mentioned in the foreground and it has been frequently mentioned that girls are not preferred. The results of different treatment of girls and boys during vocational training and internships were obtained.

It is not necessary to distinguish dress according to most of the participants by sex. Participants who thought clothing discrimination expressed that girls should be able to move more easily in terms of their physical characteristics. From the point of view of the vocational fields, it was seen that the girls preferred the fields of "child development" and "information technology" mostly because of family orientation.

The presence of female students in schools with a large number of male students positively effects to more careful behavior in both teachers and students. The presence of comfortable working conditions also plays a role in the selection of girls' occupation area. Girls are more successful in the fields of child development, clothing production technology and catering services than men; Male students were seen to be more successful in fields such as metal technology, machine technology and electricity technology than girls. Attributes such as muscle strength, courage, no fear of height, being not afraid of danger are attributed to men, attributes such as fine workmanship, maternal instinct, ambition, careful study are attributed to girls. As a result, when it comes to occupation areas, it is seen that the workshop and laboratory teachers have a viewpoint according to the professions according to the girls and occupations according to the males

EK: Atölye ve Laboratuvar Öğretmenleri, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Soruları

1. Yaşınız
2. Cinsiyetiniz
3. Branşınız
4. Mesleki kıdeminiz
5. Öğrencileri alanlara yönlendirirken nelere dikkat ediyorsunuz? Ya da bu alanda öğrenim görecekt öğrencilerin hangi özelliklere sahip olmasını istiyorsunuz?
 - Beden yapısı
 - Hastalığı olup olmaması
 - Cinsiyeti
 - Yetenekleri ve eğilimleri
 - Diğer

6. Kadın ya da erkek olarak branşınızın, mesleği icra etmede engel ya da destek olduğunu düşünüyor musunuz? Cinsiyetin, branşa göre avantajı/dezavantajı var mı?

Avantajlı. Çünkü;

Dezavantajlı. Çünkü;

7. İşletmede mesleki eğitim/staj sırasında kız ve erkek öğrenciler açısından sektördeki görev dağılımında sizce cinsiyete göre ayırım yapılıyor mu?

Evet. Çünkü;

Hayır. Çünkü;

8. İşletmede mesleki eğitim ve staj sırasında erkek ve kız öğrencilerin kıyafetlerinin (renk, kalıp vb. açısından) aynı olması gerektiğini düşünüyor musunuz?

Evet. Çünkü;

Hayır. Çünkü;

9. Okulunuzdaki toplam öğrenci sayısı içinde kızların sayısı mı fazla erkeklerin mi?

.....

10. Okulunuzda kız öğrencilerin sayısının erkeklere göre sayıca az olmasını nasıl değerlendirmektesiniz? (Kız sayısı azsa cevap veriniz.)

Olumlu. Çünkü;

Olumsuz. Çünkü;

11. Kız öğrenciler okuldaki meslek alanlarından en çok hangisini tercih ediyorlar? Neden?

- Fiziksel özelliklerine uygunluk
- Ekonomik getiri
- İlgi çekme
- Aile yönlendirmesi
- Diğer

12. Sizce kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha başarılı olduğu alanlar var mı? Neden?

Evet. Çünkü;

Hayır. Çünkü;

13. Sizce erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha başarılı olduğu alanlar var mı? Neden?

Evet. Çünkü;

Hayır. Çünkü;

14. Toplumsal cinsiyet eşitliği denildiği zaman aklınıza ne geliyor? Bilgiye sahip misiniz? Açıklar mısınız?

Evet. Bence;

Hayır. Bence;

15. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki bilgilerinizi nasıl edindiniz?

- Seminer, konferans vb. ortamlarda bulundum
- Eğitim aldım
- Kitaplardan okuyarak öğrendim
- Arkadaşlardan bilgi edindim
- Diğer